

MIŠELA
OBAMA

IZAUGT

GRĀMATA JAUNIEŠIEM

BECOMING

MICHELLE
OBAMA

ADAPTED FOR YOUNG READERS

MIŠELA OBAMA

IZAUGT

GRĀMATA JAUNIEŠIEM

No angļu valodas tulkojusi
Kārīna Pētersone

821.111(73)-94-93

Ob 001

Michelle Obama

BECOMING. Adapted For Young Readers

Text copyright © 2021 by Michelle Obama

This work is based on *Becoming*, copyright © 2018 by Michelle Obama.

This translation published by arrangement with Crown Publishing,
a part of Penguin Random House LLC and with Synopsis Literary Agency.

All rights reserved.

Photograph credits appear on page 397

Interior design by Andrea Lau

Jacket design by Christopher Brand

Jacket photograph by Miller Mobley

Kārinas Pētersones tulkojumu adaptējusi *Laura Dreīže*

Mišela Obama

IZAUGT. Grāmata jauniešiem

Apgāda Zvaigzne ABC vadītāja VIJA KILBLOKA

Projekta vadītāja *Meldra Āboliņa*

Redaktore *Laura Dreīže*

Korektore *Diāna Graudiņa*

Vāka dizainu adaptējusi *Ilze Isaka*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA,

K. Valdemāra iela 6, Rīga, LV-1010.

Red. nr. R-518.

Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs.

Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana

ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu

ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Tulkojums latviešu valodā, Kārīna Pētersone, 2022

© Izdevums, literārā apdare, mākslinieciskais noformējums,

Apgāds Zvaigzne ABC, 2022

ISBN 978-9934-0-9472-9

*Grāmata veltīta visiem, kuri palīdzējuši man izaugt:
tiem, kuri mani uzaudzināja, – Freizeram, Mariannai,
Kreigam un visai manai lielajai ģimenei;
stiprajām sievietēm, kuras bijušas kopā ar mani un vienmēr
iedvesmojušas, stiprinājušas un palīdzējušas augt;
maniem uzticamajiem un aizrautīgajiem darbiniekiem,
ar kuriem joprojām lepojos.*

Tiem, kurus mīlēšu mūžīgi:

*manām mīlulītēm, maniem dārgumiņiem Malijai un Sašai,
kuras dod manai dzīvei jēgu;*

*un, protams, Barakam, kurš man vienmēr ir solījis,
ka dosimies interesantā ceļojumā.*

SATURS

Piezīme lasītājiem
9

Ievads
11

Izaugt par ES
19

Izaugt par MĒS
119

Izaugt par KAUT KO VAIRĀK
267

Epilogs
387

Pateicības
393

Atsauces fotogrāfijām
397

Par autori
399

PIEZĪME LASĪTĀJIEM

KAD SĀKU RAKSTĪT ŠO GRĀMATU, ES NEZINĀJU, KĀDA TĀ beigu beigās kļūs, nemaz nerunājot par to, kāds būs tās nosaukums. Zināju tikai to, ka gribu būt vaļširdīga, un tas attiecas arī uz šo – jaunākiem lasītājiem paredzēto izdevumu. Man augot Čikāgas Dienvidu pusē 20. gadsimta 60. un 70. gados, mani vecāki – Freizers un Marianna Robinsoni – ar mani un manu brāli Kreigu vienmēr runāja skaidru valodu. Viņi nemīkstināja rūgto patiesību un neiztēloja realitāti tādu, kāda tā nav, jo zināja, ka mēs spēsim to saprast. Jums es gribu izrādīt tādu pašu cieņu.

Tāpēc apsolu, ka stāstīšu savu stāstu tieši tik samudžinātu un lielisku, kāds tas ir: par laiku, kad man bija grūti atbildēt uz jautājumiem manas bērnudārza grupiņas priekšā, par manu pirmo skūpstu un nedrošību, ko izjutu augot, par vēlēšanu kampaņas haosu un to, cik savādi bija paspiest roku Anglijas karalienei.

Tomēr es ceru, ka jūs pārāk neapžilbsiet no Baltā nama spozmes, jo vakarkleitas un svinīgas vakariņas šajā stāstā nav galvenais. Daudz svarīgāki ir sīkumi: mana vectēva smaids, viņam ieliekot atskaņotājā savu iemīļotāko plati, smarža, mammai pavasarī tīrot mūsu māju, ledus skrāpja šņirksti pa mašīnas vējstiklu ziemas spelgonī Čikāgā.

Rakstot es sapratu, ka nevienas no atmiņām nav pārāk sīkas. It visam mūsu stāstā ir nozīme. Dažas atmiņas var uzjundīt sāpes, it sevišķi par notikumiem, ko piedzīvojam jaunībā. Es joprojām izjūtu kaunu, atminoties savas izgāšanās bērnībā klasesbiedru priekšā. Es joprojām jūtu kamolu pakrūtē, atceroties, kā mani apšaubīja. Es jūtu arī sāpes un tukšumu, kas pavadīja vistuvāko cilvēku zaudējumu. Katram no mums pieņāk brīdis, kad saskaramies ar sāpēm, kuras paši nevaram vērst par labu.

Bet tieši ar šiem sāpīgajiem brīžiem, kurus visiem spēkiem cenšamies apslēpt, bieži vien ir visvairāk vērts dalīties. Neērtības un piepūle liecina, ka mēs cīnāmies, lai iepazītu sevi visā pilnībā. Un, kad atskatos uz savu dzīvi, kļūst skaidrs, ka tikai dziļās grūtībās es atradu spēku, kas nepieciešams, lai kaut ko mainītu vai mērķtiecīgāk censtos izzināt, kas es īsti vēlos būt.

Mēs reti kad jūtamies pietiekami ērti, lai dalītos šādā pieredzē ar citiem. Parasti mūs nodarbina tas, ko man labpatīk dēvēt par mūsu statistiku: vērtējumi ieskaitēs, sasniegumi sportā, tas, kādus džinsus mūsu ģimene var atļauties. Bet patiesībā vissvarīgākais ir mūsu stāsts – viss stāsts no sākuma līdz beigām, ieskaitot brīžus, kad mūsu bruņas ir mazliet ieplaisājušas. Tāpēc bieži vien, tieši daloties ar šīm mūsu stāsta nodaļām, varam ieraudzīt skaisto ne tikai savā, bet arī citu ceļā.

Es ceru: lasot manu stāstu, jūs aizdomāties arī par savējo, jo tā ir brīnišķīgākā dāvana, ko jebkad saņemsiet. Klupieni un zilumi, prieki un uzvaras, un smieklī – tas viss padara jūs par to, kas jūs esat. Un jūs neesat neizkustināmi un nemainīgi. Jūs mainīsieties dienu no dienas un gadu no gada, un neviens no mums nezina, kāda galu galā izvērtīsies mūsu dzīve. Tieši to nozīmē – izaugt. Un, gluži tāpat kā jums, arī man vēl ir daudz, kur augt.

IEVADS

2017. gada martā

KAD BIJU MAZA, MANI SAPŅI BIJA VIENKĀRŠI. ES GRIBĒJU suni. Es gribēju divstāvu māju ar kāpnēm uz augšstāvu – kur viena ģimene apdzīvotu abus stāvus. Nez kāpēc gribēju džipu ar četrām durvīm pretstatā mūsu divdurvju buikam, kas bija tēva acuraugs. Toreiz visiem stāstīju: kad izaugšu liela, kļūšu par bērnu ārsti. Kāpēc tā? Jo man patika ņemties ar maziem bērniem un es ātri vien sapratu, ka pieaugušie ir apmierināti, dzirdot šādu atbildi. *Ak ārste! Cik lieliska izvēle!* Tolaik man mati bija sapīti biželēs, es izrikoju savu vecāko brāli un skolā, lai kas arī notiktu, mūždien pamanījos saņemt A līmeņa vērtējumu. Biju centīga, lai gan vēl īsti nezināju, uz ko tiecos. Tagad esmu sapratusi, ka pieaugušajiem nav nekādas jēgas bērniem vaicāt: “Par ko tu vēlies kļūt, kad pieaugsi?” It kā pieaugšanas brīdi būtu iespējams noteikt. It kā vienā mirklī tu varētu par kaut ko kļūt un tad viss – vairs nekā.

Savā līdzšinējā dzīvē esmu bijusi juriste, slimnīcas padomes vadītāja vietniece, kā arī direktore nevalstiskā organizācijā, kas jauniešiem palīdz izveidot pilnvērtīgu karjeru. Esmu bijusi melnādainā studente no strādnieku šķiras smalkā koledžā, kur mācās pārsvarā baltie. Milzum daudzās vietās esmu bijusi vienīgā sieviete, vienīgā afroamerikāniete. Esmu bijusi līgava, noraizējusies jaunā māmiņa, bēdu sagrauzta meita. Un vēl pavisam nesen es biju Amerikas Savienoto Valstu pirmā lēdija. Šis amats

man lika veikt lielus uzdevumus un mācīja būt pazemīgai, tas mani cēla augšup un reizē nospieda, dažkārt viss notika vienlaikus. Es tikai tagad sāku prātā pārcilāt to, kas norisinājies šo pēdējo gadu laikā – no brīža 2006. gadā, kad mans vīrs pirmo reizi ierunājās, ka kandidēs uz prezidenta amatu, līdz pat šim mirklim. Diezgan pagars brauciens sanācis.

Kad kļūstat par pirmo lēdiju, Amerika jums atklājas savās galējībās. Esmu viesojusies pie ziedotājiem, kuri dzīvo muzejiem līdzīgās privātmājās un mītnēs ar vannām, kas izgatavotas no dārgakmeņiem. Un esmu apmeklējusi ģimenes, kuras viesuļvētrā “Katrīna” bija zaudējušas visu iedzīvi, un tur cilvēki raudāja pateicībā par labā kārtībā esošu lietotu ledusskapi vai plīti. Esmu satikusi cilvēkus, kas man likās sekli un samāksloti, un arī citus – skolotājus, militārpersonu sievas un vēl ļoti daudzus –, kuri savā garā bija pārsteidzoši dziļi un stipri. Esmu satikusi arī bērnus, daudz bērnu, kuri manī izraisa saviņņojumu un vieš cerības un kuri laimīgā kārtā aizmirst, kas es esmu, līdzko sākam rotaļāties mājas smilšainajā pagalmā.

Es esmu atradusies viļņa galotnē kā ietekmīgākā sieviete pasaulē un esmu nogrūsta bezdibenī, kad mani nosauca par “dusmīgo melnādaino sievieti”. Tiem cilvēkiem man gribas pajautāt, kas īsti viņiem manī nepatika: tas, ka esmu “dusmīga”, “melnādaina” vai “sieviete”? Esmu smaidījusi, fotografējoties kopā ar cilvēkiem, kuri nacionālajos televīzijas kanālos sauc manu vīru briesmīgos vārdos un tomēr vēlas sev ierāmētu piemiņu no manis, lai novietotu to uz kamīna malas. Daži komentētāji internetā ir apšaubījuši pilnīgi visu, kas esmu, un pat prātojuši, vai esmu sieviete vai vīrietis. Kāds kongresmenis ir apsmējis manu pēcpusi. Esmu bijusi sāpināta. Un esmu zvērojusi dusmās. Taču lielākoties esmu centusies par to visu pasmieties.

Ir vēl daudz kā tāda, ko nezinu par Ameriku, par dzīvi un par to, ko varētu nest nākotnē. Taču par sevi es šo to zinu. Mans tētis Freizers iemācīja man čakli strādāt, daudz smieties un turēt vārdu. Mana mamma Marianna iemācīja patstāvīgi domāt un izteikt savu viedokli. Abi kopā mūsu nelielajā dzīvoklītī Čikāgas Dienvidu piekrastē viņi man palīdzēja saskatīt vērtīgo, kas slēpjas mūsu dzīvē, manā dzīvē un valsts dzīvē kopumā. Pat tad, ja tā nav skaista vai perfekta. Pat tad, ja tā ir reālāka, nekā gribētos. Jo dzīve ir kaut kas tāds, kas ir tikai tavs un vienmēr būs tavs. Tā pieder tev.

Veselus astoņus gadus es nodzīvoju Baltajā namā, un kāpņu tur bija vairāk, nekā es spēju saskaitīt, – un kur vēl lifti un boulinga zāle, un štata floriste. Es gulēju gultā, klātā ar smalku gultas veļu. Ēdienu mums gatavoja pasaules klases šefpavāru komanda un pasniedza profesionāļi, kuri bija apmācīti labāk nekā pieczvaigžņu restorānā vai viesnīcā strādājošie. Pie mūsu istabas durvīm stāvēja drošības dienestu aģenti ar raidītājiem ausīs, šaujāmieročiem rokās un nopietnu izteiksmi sejā, no tiesas cenzdames nejaukties mūsu privātajā dzīvē. Ar laiku mēs pieradām – nu, gandrīz pieradām – pie mūsu mājas neparastās grandiozitātes un pastāvīgās citu cilvēku klusās klātbūtnes.

Baltais nams bija vieta, kur abas mūsu meitenes gaitēnos spēlēja bumbu un rāpās dienvidu puses zālienā augošajos kokos. Kur mans vīrs Baraks Obama, palicis nomodā vēlās nakts stundās, iedziļinājās ziņojumos un izskatīja runu melnrakstus Līgumu zālē, telpā, kur Sanija, viena no mūsu suņiem, dažreiz atstāja sveicienus uz paklāja. Es mēdzu stāvēt uz Trumena balkona un nolūkoties tūristos, kuri ar izstieptiem selfiju kātiem pozēja pie dzelzs žoga, cenšoties uzminēt, kas notiek žoga iekšpusē. Bija dienas, kad šķita, ka nosmakšu, jo logus nedrīkstēja vērt vaļā drošības apsvērumu dēļ, un nebija iespējams tikt pie svaiga gaisa malka, nesaceļot kņadu. Un bija citas reizes, kad mani apbūra ārā ziedošās baltās magnolijas, ikdienišķās valdības lietu norises un militārās sagaidīšanas majestātiskums. Gadījās dienas, nedēļas un mēneši, kad ienīdu politiku. Un tad atkal bija mirkli, kad šīs valsts un tās cilvēku skaistums mani pārņēma tik stipri, ka zaudēju valodu.

Un tad tas viss bija cauri. Pat ja apzināties, ka šis brīdis tuvojas un pēdējās nedēļas ir emocionālu atvadu tikšanos piepildītas, liktenīgā diena ir kā miglā tīta. Atkal kāda roka uz Bībeles – tiek atkārtots zvērests. Viena prezidenta mēbeles tiek iznestas, otra – ienestas. Skapji tiek iztukšoti un atkal piepildīti dažu stundu laikā. Tieši tā, uz jauniem spilveniem atguļas citas galvas – citi temperamenti, citi sapņi. Un, kad viss ir galā un pēdējo reizi izejat pa durvīm no nama ar visslavenāko adresi pasaulē, jums neatliek nekas cits kā atkal meklēt pašam sevi.

Tāpēc ļaujiet man sākt ar šo brīdi, ar kādu notikumu ne tik senā pagātnē. Es biju mājās – sarkanu ķieģeļu ēkā, kur mūsu ģimene nesen bija ievākusies. Jaunā māja atrodas apmēram trīs kilometru attālumā no iepriekšējās mītnes, klusā ieliņā tajā pašā apkaimē. Mēs vēl neesam līdz

galam iekārtojušies. Dzīvojamā istabā mēbeles ir izvietotas tāpat, kā tas bija Baltajā namā. Katrā istabā var atrast kādu piemiņas lietu, kas apliecina, ka tā ir bijusi īstenība, – fotogrāfijas, kur visi kopā esam Kempdeividā, Amerikas iedzimto cilšu studentu izgatavotus keramikas traukus, grāmatas ar Nelsona Mandelas ierakstu. Tovakar īpašu sajūtu radīja apziņa, ka neviena cita nav mājās. Baraks bija devies ceļojumā. Mana jaunākā meita Saša bija izgājusi kaut kur kopā ar draudzenēm. Vecākā meita Malija dzīvoja un strādāja Ņujorkā, gatavodamās iestāties augstskolā. Biju tikai es, abi mūsu suņi un tukša, klusa māja – kaut ko tādu nebiju piedzīvojusi veselus astoņus gadus.

Un es biju izsalkusi. No guļamistabas devos lejā pa kāpnēm, suņi man sekoja. Iegāju virtuvē. Atvēru ledusskapi. Tur bija maize, paņēmu divas šķēles, ieliku tās tosterā. Tad atvēru skapīti un paņēmu šķīvi. Zinu, tas izklausās dīvaini, bet, izņemot virtuvē no skapja šķīvi (pirms kāds paspējis piedāvāt to izdarīt manā vietā) un vienatnē stāvēt un noraugoties, kā maize grauzdētājā apbrūnē, es beidzot pilnībā sajutu, ka esmu atgriezies savā vecajā dzīvē. Vai varbūt tā bija pavisam jauna dzīve, kas sevi šādi pieteica?

Beigu beigās man sanāca kaut kas vairāk par grauzdētu maizi, es pagatavoju ceptu siermaizi – mikroviļņu krāsnī starp šķēlēm nu kusa biezs un ķepīgs Čedaras siera pikucis. Tad iznesu šķīvi ārā, dārzā. Man nebija nevienam jāpiesaka, ka eju ārā. Es vienkārši izgāju laukā – basām kājām un tērpusies šortos. Ziemas nemīligums beidzot bija pazudis. Gaisā jautās pavasaris. Kad apsēdos uz verandas trepītēm, zem pēdām sajutu norietējušās saules atstāto siltumu dārza flīzēs. Kaut kur netālu sāka riet suns, un manējie, to dzirdot, sastinga un uz brīdi izskatījās apjukuši. Es aptvēru, ka šāda skaņa viņiem liekas sveša un griežas ausīs, jo Baltā nama tuvumā ne tikai nebija kaimiņu suņu, bet nebija arī pašu kaimiņu. Viss viņiem šķita jauns. Suņi metās izlūkot dārza iekšējo perimetru, bet es, tumsā sēdēdama, apēdu siermaizi un no sirds izbaudīju savu vienatni. Es nedomāju nedz par bruņotajiem apsargiem, kuri atradās nepilnu simt metru attālumā izveidotajā improvizētajā sardzes postenī mūsu garāžā, nedz par to, ka vēl joprojām nedrīkstēju iziet uz ielas bez apsardzes. Es nedomāju ne par jauno prezidentu, ne arī, atklāti sakot, par veco.

Es iztēlojos, kā pēc pāris minūtēm iešu atkal iekšā, nomazgāšu šķīvi un došos uz augšstāvu gulēt, un varbūt pat atvēršu logu, lai sajustu pavasarīgi

svaigo gaisu, – cik tas būs brīnišķīgi! Atskārtu arī, ka klusums un miers man ir devis pirmo īsto iespēju padomāt. Kad vēl biju pirmā lēdija un pienāca nedēļas beigas, man dažkārt bija grūti pat atcerēties, ar ko tā sākusies. Tagad ir iestājies pavisam cits laiks. Manas meitenes, kas Baltajā namā ieradās, cieši satvērušas lelles Pollijas Poketas rotaļu komplektus un savas mīlās sedziņas, kuras sauca vārdā, un izbāzto tīģerēnu, dēvētu par Tīģeri, tagad ir padsmitnieces – jaunas sievietes, kurām ir pašām savi uzskati un plāni turpmākajai dzīvei. Mans vīrs pēc dzīves Baltajā namā tagad pats var veidot dienas kārtību un brīvi elpot. Un te nu esmu es, šeit, šajā jaunajā mājvietā, un man ir tik daudz, ko teikt.